

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกิด จากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม¹

วรารณ สุมาลี²

จากการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งผู้ทำการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาของการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมว่ามีความเป็นมาอย่างไร เพื่อเสนอแนะแนวคิด ทฤษฎี หลักการ มาตรการทางกฎหมาย เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า การประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมของไทยนั้น นับเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของไทยเป็นอย่างมาก โดยจะเห็นได้ข้อมูลการจ้างแรงงาน อัตราค่าจ้างแรงงานที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจเป็นสำคัญ และจากข้อมูลของกรมโรงงานอุตสาหกรรมที่ระบุว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้มีการจดทะเบียนต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรมโดยกำหนดโรงงานจำพวกที่ 2 มีจำนวน 43,545 โรงงาน และโรงงานจำพวกที่ 3 มีจำนวน 147,356 โรงงาน รวมทั้งหมดจำนวน 190,901 โรงงาน โดยที่กิดจากภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการลงทุน การผลิตในภาคอุตสาหกรรม แต่ในทางกลับกันการพัฒนาอุตสาหกรรมแม้ว่าจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ แต่ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าความเสื่อมโทรมลงของสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อม การเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในบรรยากาศ การรั่วไหลและการแพร่กระจายของสารพิษและมลพิษนั้นเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม

แม้ประเทศไทยจะได้ออกกฎหมายแม่บทที่เป็นหลักของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่วางกรอบของการส่งเสริมและรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมออกมา เพื่อใช้บังคับในการคุ้มครองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เข้ามาควบคุมการประกอบกิจการโรงงานที่ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เช่น การกำหนดมาตรการควบคุมมลพิษด้วยการที่ผู้ประกอบการ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตั่นศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตั่นศิริ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่กำหนดจะต้องจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบกำจัดของเสีย และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษที่อาจจะเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ ทางเสียง มลพิษอื่น ๆ ของเสียอันตราย และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษหรือกระทำความผิดของโครงการขนาดใหญ่ที่ต้องมีการจัดทำรายงานประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามปัญหาการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมก็ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนจำนวนมาก จะเห็นได้ว่า การฟ้องคดีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองโรงงานอุตสาหกรรมกระทำการปล่อยน้ำเสีย การรั่วไหลของมลพิษหรือสารพิษ ที่เป็นผลกระทบต่อทรัพย์สิน สุขภาพ อนามัยของประชาชน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่ว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกมาใช้บังคับในปัจจุบัน ไม่มีสภาพบังคับที่ชัดเจน ไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปประเด็นปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการโรงงาน ได้ 3 ปัญหา ดังนี้

ปัญหาที่ 1 ปัญหาการเป็นผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม

ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในรูปของ “ภาวะมลพิษ” หมายความว่า สภาวะที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงหรือปนเปื้อนโดยมลพิษซึ่งทำให้คุณภาพของสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษในดิน และในขณะเดียวกันมลพิษดังกล่าวยังส่งผลให้เกิดผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากสิทธิของผู้นั้นถูกระทบกระเทือนจากการกระทำดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมนั้นส่งผลกระทบต่อบุคคลในวงกว้าง โดยจะเห็นได้จากในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 43 (2) บัญญัติว่า “บุคคลและชุมชนมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” เป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือเป็นการให้อำนาจผู้เสียหายในการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

จากการศึกษาพบว่า ซึ่งในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น หลักเกณฑ์การเป็นผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังไม่ได้มีการกำหนดความหมายอย่างชัดเจนไม่เหมือนกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่กล่าวว่า “บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้...” ซึ่งมีการนิยามความหมายไว้ในมาตรา 2(4) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนผู้เสียหายในทางแพ่งก็ยังมีได้บัญญัติไว้เช่นกัน รวมทั้งในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ก็ได้บัญญัติคำนิยามการเป็นผู้เสียหายไว้แต่อย่างใด แต่ในมาตรา 96 ได้กล่าวถึงผู้ที่ได้รับความเสียหายซึ่งถือว่าเป็นผู้เสียหายคดีสิ่งแวดล้อมในความรับผิดชอบทางแพ่งออกเป็น “ผู้เสียหายที่เป็นเอกชนหรือประชาชน” กล่าวคือ เป็นคู่กรณีในข้อพิพาทอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมได้ต่อเมื่อเป็นผู้ได้รับ

ความเสียหายจากมลพิษของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่ได้รับเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สิน และ “ผู้เสียหายในฐานะที่เป็นรัฐ” กล่าวคือ เป็นกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของรัฐ

ปัญหาที่ 2 ปัญหากรณีการปล่อยน้ำเสียและของเสียที่มีมลพิษทางอากาศที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ขัดกับบทลงโทษทางอาญากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

โรงงานอุตสาหกรรมจัดเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษประเภทหนึ่งที่เกิด “ของเสีย” ไม่ว่าจะเป็นขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มลสาร หรือ วัตถุอันตรายอื่นใด ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งกาก ตะกอน หรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่อยู่ในสภาพของแข็ง ของเหลว หรือก๊าซ และ “น้ำเสีย” ที่เป็นลักษณะของเสียที่อยู่ในสภาพเป็นของเหลว รวมทั้งมลสารที่ปะปน หรือปนเปื้อนอยู่ในของเหลวนั้น จัดว่าเป็น “มลพิษทางสิ่งแวดล้อม” และในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้มีการควบคุมดูแลโรงงานด้วยการกำหนดให้โรงงานทั้ง 3 จำพวก ในการประกอบกิจการโรงงานจะคำนึงถึงการป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญ การป้องกันความเสียหายที่จะส่งผลกระทบต่อประชาชนหรือสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ต้องปฏิบัติตามในเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษหรือสิ่งใด ๆ มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งประกอบกิจการโรงงาน ซึ่งจะสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในมาตรา 70 และมาตรา 71 ได้กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษจะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ หรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษ ไม่เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดที่กำหนด จะต้องมีหน้าที่ต้องก่อสร้าง ติดตั้ง หรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสียตามที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนด หากโรงงานดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 กำหนดให้ปฏิบัติตามมาตรา 8(5) กล่าวคือ การกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษหรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน ที่เป็นขั้นตอนในการควบคุมกิจการโรงงานของกรมโรงงาน สำหรับโรงงานทุกประเภท

จากการศึกษาพบว่า บทลงโทษทางอาญาของไทยที่ถูกบัญญัติในมาตรา 18 โทษสำหรับลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และ ริบทรัพย์สิน ซึ่งเรียงตามลำดับโทษหนักไปถึงโทษเบา การไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายโรงงานหรือตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 ที่ให้ผู้ประกอบกิจการโรงงานกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษหรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงาน มีอัตราการลงโทษปรับไม่เกินสองแสนบาทนั้น ถือว่าเป็นโทษอาญาประเภทการปรับที่เป็นโทษที่ไม่หนักเท่ากับบทลงโทษตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม

หรือพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่กำหนดให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษจะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อมนอกเขตที่ตั้งแหล่งกำเนิดมลพิษไม่เกินมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดนั้น มีอัตราการลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท ซึ่งเป็นโทษที่ให้ผู้มีอำนาจบังคับใช้เลือกลงโทษทางหนึ่งทางใดในโทษดังกล่าว ซึ่งการที่กฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้นกำหนดมาตรการในการบังคับผู้ประกอบการ โรงงานหรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษให้ปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมการปล่อยน้ำเสียหรือของเสียลงสู่แหล่งน้ำ ที่มีสภาพบังคับที่เหมือนกันแต่อัตราโทษแตกต่างกัน จึงถือว่าไม่มีความสอดคล้องกันในบทลงโทษทางอาญา

ปัญหาที่ 3 ปัญหาบทลงโทษทางแพ่งในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีความรับผิดจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

ปัจจุบันรัฐกำหนดนโยบายและแผนในการส่งเสริมสนับสนุนการค้าการลงทุนและอุตสาหกรรมทั้งภายในและการลงทุนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม การผลิตและการบริการไปสู่ส่วนภูมิภาคเพิ่มมากขึ้น นโยบายดังกล่าวส่งผลดีต่อเศรษฐกิจสังคม และความมั่นคงของประชากรในประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม โรงงานอุตสาหกรรมก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดอันตรายหรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงให้แก่สังคม นอกเหนือไปจากการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินของประชาชน ยังส่งผลกระทบให้เกิดความเสียหายขยายเป็นวงกว้าง

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 96 “แหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดหรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษ อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพ อนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของรัฐเสียหายด้วยประการใด ๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น ไม่ว่าการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษนั้น จะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม ...” ซึ่งเป็นความรับผิดในความเสียหายที่ก่อให้เกิดมลพิษ กรณีที่เอกชนหรือรัฐนั้น ได้รับความเสียหายจากการกระทำเจ้าของแหล่งกำเนิดมลพิษที่ก่อให้เกิดจากรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ จึงจะมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด อันเป็นความรับผิดทางแพ่ง ในพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หากการกระทำใดส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน หรือประชาชนที่ได้รับต่อการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ผู้ประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรมจะต้องรับผิดชอบในส่วนที่เกิดขึ้นด้วย ถึงแม้จะมีกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ หรือการดำเนินในการดำเนินคดีและฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบการ โรงงานที่ก่อให้เกิดผลเสียหาย

หรือก่อให้เกิดมลพิษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระยะเวลาในการฟ้องร้องค่าเสียหายที่ใช้เวลานาน ภาระการพิสูจน์ความเสียหายหรือการพิสูจน์ความผิด และการกำหนดค่าเสียหายที่จะต้องชดใช้ให้แก่ผู้เสียหาย ยังคงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดในเรื่องของค่าเสียหายคดีสิ่งแวดล้อมของไทย ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ก่อให้เกิดมลภาวะชดใช้ค่าเสียหายหรือมีคำสั่งเพื่อกระทำการใดๆ เพื่อควบคุมความเสียหาย การกระทำที่ก่อให้เกิดต่อสิ่งแวดล้อม โดยศาลเป็นผู้กำหนดว่าการใช้ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้สถานใด หรือวิธีการใดและนอกจากนี้ศาลยังมีดุลพินิจในการกำหนดว่าจะให้ผู้ทำละเมิดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพียงใดก็ได้ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยจะกำหนดไว้ในมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ หากเป็นกรณีทำให้ผู้ได้รับความเสียหายถึงแก่ความตาย ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายจำเป็นอย่างอื่นค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดไร้รูปกระตามกฎหมาย ค่าขาดแรงงาน หากเป็นกรณีทำให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับอันตรายแก่ร่างกาย และอนามัย ค่าสินไหมทดแทน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป ค่าเสียความสามารถประกอบการทำงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ค่าขาดประโยชน์นำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดแรงงาน ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ซึ่งในค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนี้ จะเรียกได้เฉพาะกรณีที่เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย และเสรีภาพเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกันยังคงใช้หลักการกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริงตามหลักกฎหมายละเมิด และในส่วนของการที่ศาลกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่งอันเกิดจากการกระทำของผู้ก่อมลพิษของไทยยังไม่มีกฎหมายที่เจ้าของโรงงานปล่อยของเสียออกจากโรงงานเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในเชิงลงโทษต่อ โจทก์ ของการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด ซึ่งการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในลักษณะดังกล่าวในคดีสิ่งแวดล้อมของไทย ยังไม่มีการนำหลักการดังกล่าวมาบังคับใช้

จากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการประกอบกิจการ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการเป็นผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม

ควรเพิ่มเติมให้มีบทบัญญัติ คำว่า “ผู้เสียหายในคดีสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำอันเกิดจากมลพิษที่ก่อจากแหล่งกำเนิดมลพิษ ไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และควรมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม โดยเทียบเคียงการพิจารณาอย่างเดียวกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมเกิดความคล่องตัวมากขึ้น

2. ปัญหากรณีการปล่อยน้ำเสียและของเสียที่มีบทลงโทษทางอาญาที่กำหนดไว้

ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 จัดกับบทลงโทษทางอาญากำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ปัญหา

ควรแก้ไขเพิ่มเติม มีการแก้ไขบทกำหนดโทษของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยแก้ไขว่า

มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 8(1) (2) (3) (4) (5) หรือ(8) หรือประกาศของรัฐมนตรีที่ออกตามกฎหมายดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 บทกำหนดโทษ ตามมาตรา 104 เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกล่าวคือ มีหน้าที่ต้องก่อสร้าง ติดตั้ง หรือจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย หรือระบบกำจัดของเสียตามที่เจ้าพนักงานควบคุมมลพิษกำหนด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งถือว่าเป็นการแก้ไขให้สอดคล้องกับแม่บทของกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย

3. ปัญหาบทลงโทษทางแพ่งในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กรณีความรับผิดจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ

ในส่วนของมาตรการทางแพ่งกรณีเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งมลพิษก่อให้เกิดการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษ ในการกำหนดค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนให้แก่เอกชน ศาลควรจะมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการทำละเมิด โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาเพื่อกลับคืนสู่สถานะเดิมเสมือนหนึ่งไม่มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น ซึ่งเป็นเป็นวิธีการที่สำคัญที่เห็นว่าดีที่สุดแล้วและยังถือว่าการกำหนดค่าเสียหายตามหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Principle of Compensation)

เอกสารอ้างอิง

จิตติ ตังศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง มาตรา 452, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2526).

จิต เศรษฐบุตร. หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550).

ทวีศักดิ์ ปิยะกาญจน์. มนุษย์กับธรรมชาติ. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529).

พนัส ทัศนียานนท์. เอกสารสอนชุดวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2554).

วิฑูรย์ สิมะโชคดี. คำอธิบายพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535. พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) 2544).

สุนีย์ มัลลิกะมาส. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542).

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. กฎหมายสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554).

บทความ

ประพจน์ คล้ายสุบรรณ. “แนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม.”วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 7 ฉบับที่ 2. พฤษภาคม – สิงหาคม 2550

สุนีย์ มัลลิกะมาส. “ทางเลือกหนึ่งในการเยียวยาผู้เสียหายจากปัญหามลพิษ”, ดุลพาหะ มกราคม – มีนาคม 2543.

ศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช,นิศากร โฉมรัตน์, สุริยะ สุภธนสินเชษม, “การพัฒนากับปัญหามลพิษ”, ในรายงานการฝึกอบรมเรื่องการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม, วารสารธรรมศาสตร์ 2529.

วิทยานิพนธ์

ปริญญาวัน ชมเสวก. ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2550.

มงคล วุฒินากุล, “การใช้หลักการผู้สร้างปัญหามลพิษเป็นผู้รับภาระในการแก้ปัญหามลพิษทางน้ำจากภาคอุตสาหกรรม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

สุทัศน์ ทองสถิตย์, “การใช้มาตรการทางภาษีและกฎหมายในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีเบตเตอร์และของเสียอันตราย,” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

กฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

กฎกระทรวง (พ.ศ. 2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมโรงงานอุตสาหกรรมกระทรวงอุตสาหกรรม พ.ศ. 2545